

ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ОКРЕМИХ ГАЛУЗЕЙ ТА ІНСТИТУТІВ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА І НАУКИ

УДК 342.84 (477)

М. Афанасьєва, к.ю.н., професор
кафедри конституційного права НУ «ЮА»

ТЕХНОЛОГІЇ ПРОПОРЦІЙНОГО РОЗПОДІЛУ ПРЕДСТАВНИЦЬКИХ МАНДАТІВ

Стаття присвячена висвітленню різноманіття технологій пропорційного розподілу представницьких мандатів. На прикладі виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим 2010 року проводиться аналіз наслідків застосування кожного з варіантів, описуються виявлені при цьому закономірності. Сформульовані висновки щодо можливості впливу на результати виборів за допомогою законодавчого закріплення певних технологій пропорційного розподілу мандатів.

Ключові слова: виборча квота, розподіл мандатів, метод квоти, метод дільників.

Статья освещает многообразие технологий пропорционального распределения представительских мандатов. На примере выборов депутатов Верховной Рады Автономной Республики Крым 2010 года проводится анализ последствий применения каждого из вариантов, описываются выявленные при этом закономерности. Сделаны выводы о возможности влияния на результаты выборов посредством законодательного закрепления определенных технологий пропорционального распределения мандатов

Ключевые слова: избирательная квота, распределение мандатов, метод квот, метод делителей.

The article describe the variety of technologies of proportional distribution of mandates. The example of elections of deputies of the Verkhovna Rada of the Autonomous Republic of Crimea in 2010 the effects of each of the variants are analyzed, describes the consistent patterns which were identified. The conclusions about the ability to influence the election results by the legislative consolidation of certain technologies apportionment of seats

Key words: electoral quota, the distribution of seats, the quota method, the method of divisors.

Актуальність дослідження. Встановлення результатів виборів – стадія виборчого процесу, що відповідає на головне питання виборчих перегонів – яку кількість мандатів отримує політична партія у представницькому органі та хто саме займе виборну посаду. Неможливість проведення прозорого, точного та швидкого підрахунку голосів та встановлення результатів виборів може підірвати суспільну довіру та мати безпосередній вплив на легітимність персонального складу виборного органу.

За суттю, технологія розподілу представницьких мандатів це певна математична формула та послідовні розрахункові дії. В залежності від підходу, що лежить в основі розрахунку виокремлюють: розподіл за принципом більшості, пропорції, преференції, консенсусу, а також їх певні поєднання. Саме технологія встановлення результату виборів визначає назви виборчих систем (мажоритарна, пропорційна, преференційна, змішані тощо), хоча однією формулою розподілу мандатів виборча система не вичерпується.

Технологія перетворення, трансформації голосів виборців у представницькі мандати, на перший погляд носить суто математичний (як слід об'єктивний, нейтральний) характер, тому не може створювати переваг чи перешкод партіям і кандидатам. Але практика проведення виборів та теоретичне моделювання свідчать, що це ідеалізоване розуміння далеке від реальності.

Стан дослідження теми. Тема використання технологій пропорційного розпо-

ділу мандатів за результатами голосування недостатньо досліджена у вітчизняній юридичній літературі. У підручниках по зарубіжному, порівняльному конституційному та виборчому праву матеріал переважно викладено фрагментарно і не завжди коректно по відношенню до певних методів квот та дільників. Це можна пояснити тим, що зазначена тематика потребує певної математичної підготовки та не звичного для юридичної літератури викладення суто арифметичного матеріалу, крім того вітчизняна виборча практика протягом всіх років незалежності під час застосування пропорційної виборчої системи використовує лише одну технологію розподілу мандатів, тому теоретичний опис інших не такий актуальний.

Найбільш повно матеріал щодо методів пропорційного розподілу викладено у монографії Ю.Б. Ключковського [1], серед методів квот ним згадуються квота Хейра, Імперіалі, Гагенбаха-Бішоффа та Друпа, але щодо правил вторинного розподілу мандатів наводяться лише правила найбільших остач та найбільшого середнього, інші варіанти не згадуються. Також автором описуються методи дільників: метод Д'Ондта, класичний та модифікований метод Сент-Лагю, датський метод, але автор залишає поза увагою метод дільників Імперіалі. Позитивно відмітимо, наведення Ю.Б. Ключковським прикладів, які ілюструють статистичні закономірності та наслідків до яких призводить застосування різних методів та розрахунків.

Мета дослідження. Висвітлити різноманіття технологій пропорційного розподілу представницьких мандатів, їх відмінності та переваги, на прикладі виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим 2010 року змоделювати та проаналізувати наслідки застосування кожного з варіантів розподілу з метою встановлення закономірностей.

Виклад основного матеріалу. Пропорційний підхід розподілу представницьких мандатів передбачає декілька вимог. По-перше, це вимога репрезентативності — не тільки більшість, але і меншості мають право бути представленими у виборному органі, тобто групи виборців, що підтримали політичну партію, яка не отримала більшості в масштабі виборчого округу, все одно мають право отримати свого представника, який буде відображати їх потреби та інтереси. По-друге, це вимога пропорційності — кожна політична партія, що висунула список кандидатів, має отримати у представницькому органі таку ж частку місць, яка відповідає частці голосів поданих за неї на виборах. У математичній формулі це виглядає так, якщо m — число мандатів отриманих політичною партією, v — кількість отриманих нею голосів виборців, M — загальна кількість мандатів у виборному органі, V — загальна кількість голосів виборців, поданих на виборах, то має дотримуватися пропорція: $m/M = v/V$.

Описана формула пропорційного визначення результатів виборів це лише абстрактна схема, ідеал, реалізувати який цілком та повністю неможливо. Встановлюючи пропорційний підхід, законодавець стикається з низкою проблем, пов'язаних з практичною реалізацією наведеної ідеальної пропорції, яка в реалії не дозволяє відразу розподілити всі мандати, залишає невраховані при первинному розподілі голоси виборців, дає дробові залишки і вимагає додаткових розрахунків. Вирішення цієї проблеми можливо різними шляхами, що породжує варіації пропорційних виборчих формул та технологій розподілу мандатів.

Співвідношення кількості поданих голосів до загальної кількості мандатів визначає кількість голосів необхідну для визначення «вартості» одного мандата — виборчої квоти (виборчого метру, виборчого кроку, виборчої частки). Скільки виборчих квот

приходиться на певну партію, стільки місць вона і отримує. Виборча квота розрахована таким чином V/M , носить назву природна квота або квота Хейра, на ім'я англійського баристера (адвоката вищої кваліфікації) Томаса Хейра, який обґрунтував її у 1855 році. Застосування природної виборчої квоти не дає можливості розподілити всі представницькі мандати відразу, при першому розподілі, щоб досягнути зазначеного необхідно вочевидь зменшити розмір виборчої квоти, у наслідку чого вона більше разів вкладається у суму голосів кожної партії.

В якості альтернативи природній квоті V/M на практиці використовують інші варіанти, що розраховуються за формулою: $V/M+1$, що запропонована у 1888 році професором фізики Е. Гогенбах-Бішоффом зі Швейцарського університету та отримала назву на його честь; $V/(M+1) + 1$ запропонована у 1868 році англійським баристером Г. Друпом (квота Друпа); $V/M+2$ — квота Імперіалі запропонована бельгійським клерикальним політичним діячем маркізом Імперіалі, а також запропонована німецьким професором математики Х.Ф. Німайєром, яка має такий самий ефект що і квота Хейра, але розраховується інакше: $(v^*M)/V$, результат поділу дає кількість мандатів відведених для даного списку.

Зменшення виборчої квоти приводить до того, що більша кількість представницьких мандатів розподіляється за наслідками першого розподілу, але все одно майже завжди зберігаються залишки голосів. Тому встановлення кількості отриманих мандатів доводиться здійснювати у два етапи: перший здійснюється на підставі однієї з наведених виборчих квот, а другий на базі тільки залишкових голосів за допомогою різних правил вторинного розподілу.

За останні більш ніж два століття запропоновані наступні правила вторинного розподілу мандатів. Правило найбільшого залишку (метод Гамільтона) — мандати, що залишилися після першого розподілу передаються тим спискам у яких виявилися найбільші залишки від поділу отриманої списком кількості голосів на квоту (найбільша дробова частина числа, отриманого у результаті поділу). Спосіб запропонований О. Гамільтоном, був схвалений Конгресом США у 1792 році, однак на нього було накладено перше вето американського Президента Дж. Вашингтона. Метод Гамільтона був прийнятий Конгресом США повторно у 1852 році та використовувався до 1911 року. Правило найбільшої середньої (метод найбільшого дільника Джефферсона) число отриманих списком голосів поділяється на число мандатів отриманих цим списком при первинному розподілі, збільшене на одиницю. Мандати, що залишилися передаються тим спискам, у яких виявилось найбільше значення цього середнього. Вперше запропонований у 1792 році американським державним діячем майбутнім президентом США Т. Джефферсоном. Модифіковане правило найбільшої середньої (метод найменшого дільника Адамса) число отриманих списком голосів поділяється на число мандатів, отриманих цим списком на першому етапі. Мандати передаються тим спискам, у яких виявилось найбільше значення середнього. Найменший дільник це по суті виборча квота. Цей метод запропонував у 1822 році колишній Президент США Д.К. Адамс. Правило середнього арифметичного (метод Вебстера) — при вторинному розподілі порівнюються чистки від поділу числа голосів виборців, отриманих кожним списком на середнє арифметичне $(m+(m+1))/2$ від числа вже отриманих списком мандатів та цього ж числа збільшеного на одиницю. Запропонований американським політиком Д. Вебстером у 1832 році цей метод розподілу у 1842 році був прийнятий Конгресом США, а у 1852 році змінений на метод Гамільтона. Знову прийнятий у 1901 році та

підтверджений у 1911 році, у 1941 році змінений на метод Хатінгтона—Хілла. Правило середнього геометричного (метод Хатінгтона—Хілла) при вторинному розподілі порівнюють частки від поділу числа голосів виборців, отриманих кожним списком, на середнє геометричне ($\sqrt{m(m+1)}$) від числа вже отриманих списком мандатів і цього ж числа збільшеного на одиницю. Метод, розроблений Дж. Хіллом та Е. Хатінгтоном з 1941 року по теперішній час використовується для розподілу мандатів у Конгресі США. Правило середнього гармонічного (метод Діна) — при вторинному розподілі порівнюють частки від поділу голосів виборців, отриманих кожним списком, на середнє гармонічне $2 / (1/m + 1/(m+1))$ від числа вже отриманих списком мандатів і цього ж числа збільшеного на одиницю. Це правило запропоновано професором астрономії та математики американського університету Дж. Діном.

Таким чином, всі технології розподілу мандатів в основі яких лежить виборча квота різняться за квотою, на яку поділяється число голосів виборців та за правилом, згідно з яким відбувається вторинний розподіл мандатів. Найбільш простою, зрозумілою та розповсюдженою є технологія встановлення результату виборів побудована на квоті Хейра та правилі найбільших залишків. Зазначена технологія законодавчо передбачалася стосовно всіх видів виборів що проводилися на пропорційній або змішаній (пропорційно-мажоритарній) основі в Україні (парламентські вибори 1998, 2002, 2006, 2007, 2012 років та місцеві вибори 2006, 2010 років). У виборчих законах зазначена технологія представлена наступною вербальною конструкцією: кількість голосів виборців, необхідних для отримання одного депутатського мандата (далі — виборча квота), обчислюється шляхом ділення сумарної кількості голосів виборців на число депутатських мандатів; кількість голосів виборців, поданих за кандидатів у депутати, включених до виборчого списку партії, ділиться на виборчу квоту; ціла частина отриманого числа становить кількість депутатських мандатів, що отримали кандидати у депутати від цієї партії, а дробові залишки враховуються при розподілі решти депутатських мандатів; партії, виборчі списки від яких мають більші порівняно з іншими дробові залишки отримують по одному додатковому депутатському мандату, починаючи з виборчого списку партії, що має найбільший дробовий залишок [2].

Очевидна перевага будь-якої технології встановлення результатів виборів, заснованої на квоті Хейра складається у тому, що число мандатів, яке отримує політична партія не буде меншим ніж округлення «ідеальної частки» (результату поділу голосів поданих за партію на виборчу квоту, тобто середньої «вартості» одного мандата вираженої у кількості голосів виборців) до найменшого цілого, і не буде більшим ніж «ідеальна частка» округлена до найбільшого цілого. Іншими словами зазначена технологія не порушує принципу пропорційності, на відміну від інших виборчих квот та правил розподілу, які можуть порушувати зазначений принцип. В якості недоліку технологій побудованих на виборчих квотах зазначається те, що вони потребують підрахунку у два етапи, але цій недолік є уявним, оскільки зазначені технології прості та не вимагають громіздких розрахунків, вони здійснюються за декілька хвилин навіть за допомогою примітивного обчислювального обладнання. Крім того, за бажанням, кожен виборець може самостійно перевірити правильність їх виконання.

Дещо інший підхід щодо визначення кількості мандатів застосовується при використанні методів дільників, які дозволяють провести розподіл та визначити персональний склад представницького органу в один етап. Для цього кількість голосів виборців, отриманих кожною партією поділяється на певну послідовність чисел, варіації

якої дають різні методи дільників.

Метод дільників Д'Ондта передбачає поділ на послідовний рядок чисел, починаючи з одиниці (запропонований у 1882 році бельгійським професором В. Д'Ондтом, хоча справедливості раді відмітимо, що раніше аналогічний спосіб було запропоновано Т. Джефферсоном для розподілу місць між штатами до Конгресу США); метод дільників Сент-Лаю передбачає поділ на рядок чисел, що починається з одиниці з шагом 2 (ідея висунута у 1910 році французьким професором математики Ж.-А. Сент-Лаю, хоча раніше таку ж систему пропонував Д. Вебстер для пропорційного розподілу місць між штатами в Палаті представників Конгресу США); модифікований метод дільників Сент-Лаю (або інакше «скандинавський метод», оскільки використовується у країнах Скандинавії) передбачає спочатку поділу на число 1.4, потім 3, 5 і так далі на послідовність чисел з шагом 2; «датський» метод передбачає поділ на рядок чисел, що починається з одиниці з шагом 3 (назвою зобов'язаний країні застосування); метод дільників Імперіалі складається з поділу кількості отриманих партією голосів виборців на рядок чисел, що починається з двійки. Зазначені методи дільників дійсно дають можливість розподілити мандати в один етап, але розрахунок в межах цього етапу є доволі трудомісткий, менш наочний та менш зрозумілий пересічному виборцю.

Таким чином, до кількісних даних щодо розподілу голосів виборців можуть бути використані що найменш двадцять чотири варіанта технології встановлення результатів виборів з використанням виборчої квоти та п'ять з використанням методів дільників, вибір якої самої технології буде використана здійснює як правило законодавчий орган.

В ході практичного застосування та теоретичних досліджень були виявлені закономірності до яких приводить використання різних технологій розподілу: деякі з них сприяють отриманню додаткових мандатів партіями лідерів, інші навпаки діють на користь партій-аутсайдерів. Такі особливості дають можливість при здійсненні законодавчого проектування виборчої системи цілеспрямовано передбачити той варіант, який є найбільш зручним для певної, як правило провладної, політичної сили.

На прикладі виборів депутатів до Верховної Ради Автономної Республіки Крим 2010 років проілюструємо до яких результатів приводить застосування тієї чи іншої технології розподілу представницьких мандатів. Вибір в якості прикладу саме регіональних виборчих перегонів обумовлений меншою, порівняно з парламентськими, кількістю місць що розподіляються, це дає можливість більш наглядно виявити різницю між методами та правилами. Підставою для розрахунків виступлять офіційні результати виборів встановлені Виборчою комісією Автономної Республіки Крим[3], а саме кількість отриманих політичними партіями, що подолали трьохвідсотковий бар'єр голосів виборців. Розрахунки здійснені відносно квот Друпа, Гогенбаха-Бішоффа, Імперіалі та Хейра з застосуванням правил вторинного розподілу представницьких мандатів: найбільших залишків, найменшого середнього, найбільшого середнього, середнього арифметичного, середнього геометричного, середнього гармонійного, а також використовуючи методи дільників: Д'Ондта, Сент-Лаю, модифікований метод Сент-Лаю, датський метод, метод дільників Імперіалі. Критерієм порівняння отриманих на підставі моделювання результатів стане офіційно встановлена кількість мандатів, розрахована Виборчою комісією Автономної Республіки Крим за квотою Хейра та правилом найбільших залишків, згідно з положеннями статті 77 Закону України «Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатів місцевих рад і сільських, селищних, міських голів».

Таблиці 1-5. Моделювання розподілу представницьких мандатів з використанням різних технологій (на прикладі офіційних даних по виборам депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим 31 жовтня 2010 року)

Назви політичних партій, що прийняли участь у розподілі депутатських мандатів на виборах до Верховної Ради Автономної республіки Крим у 2010 році (за даними ВК АРК)	Квота Хейра та правило найбільших залишків (законодавчо встановлена технологія)	Квота Хейра та правило найменшого середнього	Квота Хейра та правило найбільшого середнього	Квота Хейра та правило середнього арифметичного	Квота Хейра та правило середнього геометричного	Квота Хейра та правило середнього гармонійного
Кримська республіканська організація Партії регіонів	32	32	33	32	32	32
Кримська республіканська організація комуністичної партії України	5	5	5	5	5	5
Кримська крайова організація народного руху України	5	4	5	5	5	5
Кримська республіканська організація партії "СЮОЗ"	3	3	3	3	3	3
Кримська республіканська організація політичної партії "Руська єдність"	3	3	2	3	3	3
Кримська республіканська організація політичної партії "Сильна Україна"	2	3	2	2	2	2

Назви політичних партій, що прийняли участь у розподілі депутатських мандатів на виборах до Верховної Ради Автономної республіки Крим у 2010 році (за даними ВК АРК)	Квота Імперіалі та правило найбільших залишків	Квота Імперіалі та правило найменшого середнього	Квота Імперіалі та правило найбільшого середнього	Квота Імперіалі та правило середнього арифметичного	Квота Імперіалі та правило середнього геометричного	Квота Імперіалі та правило середнього гармонійного
Кримська республіканська організація Партії регіонів	33	33	34	33	33	33
Кримська республіканська організація комуністичної партії України	5	5	5	5	5	5
Кримська крайова організація народного руху України	5	4	4	4	4	4
Кримська республіканська організація партії "СЮОЗ"	3	3	3	3	3	3
Кримська республіканська організація політичної партії "Руська єдність"	2	3	2	3	3	3
Кримська республіканська організація політичної партії "Сильна Україна"	2	2	2	2	2	2

Назви політичних партій, що прийняли участь у розподілі депутатських мандатів на виборах до Верховної Ради Автономної республіки Крим у 2010 році (за даними ВК АРК)	Квота Гогенбаха-Бішоффа та правило найбільших залишків	Квота Гогенбаха-Бішоффа та правило найменшої середньої	Квота Гогенбаха-Бішоффа та правило найбільшої середньої	Квота Гогенбаха-Бішоффа та правило середнього арифметичного	Квота Гогенбаха-Бішоффа та правило середнього геометричного	Квота Гогенбаха-Бішоффа та правило середнього гармонійного
Кримська республіканська організація Партії регіонів	33	32	33	32	32	32
Кримська республіканська організація комуністичної партії України	5	5	5	5	5	5
Кримська крайова організація народного руху України	5	4	5	5	5	5
Кримська республіканська організація партії "СЮОЗ"	3	3	3	3	3	3
Кримська республіканська організація політичної партії "Руська єдність"	2	3	2	3	3	3
Кримська республіканська організація політичної партії "Сильна Україна"	2	3	2	2	2	2

Назви політичних партій, що прийняли участь у розподілі депутатських мандатів а виборах до Верховної Ради Автономної республіки Крим у 2010 році (за даними ВК АРК)	Квота Друпа та правило найбільших залишків	Квота Друпа та правило найменшого середнього	Квота Друпа та правило найбільшого середнього	Квота Друпа та правило середнього арифметичного	Квота Друпа та правило середнього геометричного	Квота Друпа та правило середнього гармонійного
Кримська республіканська організація Партії регіонів	33	32	33	32	32	32
Кримська республіканська організація комуністичної партії України	5	5	5	5	5	5
Кримська крайова організація народного руху України	5	4	5	5	5	5
Кримська республіканська організація партії "СОЮЗ"	3	3	3	3	3	3
Кримська республіканська організація політичної партії "Руська єдність"	2	3	2	3	3	3
Кримська республіканська організація політичної партії "Сильна Україна"	2	3	2	2	2	2

Назви політичних партій, що прийняли участь у розподілі депутатських мандатів на виборах до Верховної Ради Автономної республіки Крим у 2010 році (за даними ВК АРК)	За даними Виборчої комісії АРК	Метод дільників Д'Юндта	Метод дільників Імперіалі	Метод дільників Сент-Лаю	Модифікований метод дільників Сент-Лаю	«Датський» метод
Кримська республіканська організація Партії регіонів	32	34	36	32	32	31
Кримська республіканська організація комуністичної партії України	5	5	4	5	5	5
Кримська крайова організація народного руху України	5	4	4	5	5	5
Кримська республіканська організація партії "СОЮЗ"	3	3	3	3	3	4
Кримська республіканська організація політичної партії "Руська єдність"	3	2	2	3	3	3
Кримська республіканська організація політичної партії "Сильна Україна"	2	2	1	2	2	2

Аналіз проведеного моделювання розподілу представницьких мандатів за методами дільників та методами квот у порівнянні з офіційними даними, свідчить про наявність певних закономірностей у застосуванні окремих методів.

Яскравим прикладом недотримання принципу пропорційності є метод квот та метод дільників Імперіалі, його використання максимально позитивно позначається на результатах партії-лідера. Якщо за офіційними даними виборів до Верховної Ради Автономної Республіки Крим 2010 року Кримська республіканська організація Партії регіонів отримала тридцять два місця, то модельне застосування методу квот Імперіалі до тих же результатів додало ще одне місце, а застосування при вторинному розподілі правила найбільшого середнього – ще одно. У разі законодавчого закріплення зазначеної технології розподілу – квота Імперіалі та правило найбільшого середнього, партія-лідер могла отримати тридцять чотири місця.

Метод дільників Імперіалі взагалі позбавив майже кожну з політичних партій, що подолала відсотковий бар'єр одного місця на користь партії-лідера додав останній чотири голоси, тобто за результатами його практичного використання Кримська республіканська організація Партії регіонів отримала б тридцять шість місць у представницькому органі. Зазначимо, що метод дільників Імперіалі спотворює принцип пропорційності розподілу мандатів його використання призвело б до того, що

Кримська республіканська організація політичної партії «Сильна Україна» отримала б лише один мандат, вартістю у 26515 голосів виборців, у той час як вартість одного мандату для партії-лідера склала б 9918 голосів, тобто у 2,6 разів менше.

Сприятливим щодо результатів партії-лідера виявилися також метод дільників Д'Ондта, який додав би останньому два мандата та правило найбільшого середнього, застосування якого з кожним методом квот додало б що найменш один мандат на користь партії-лідера.

Серед правил вторинного розподілу тенденцію щодо сприяння партії-аутсайдеру має правило найменшого середнього. На прикладі регіональних виборів 2010 року його застосування разом з квотою Друпа, Хейра, Гогенбаха-Бішоффа додало б додаткове місце аутсайдеру — Кримській республіканській організації політичної партії «Сильна Україна», за рахунок партії-лідера. Окремо зазначимо «датський» метод дільників, який іноді має потенції покращувати результати середніх партій, як це видно на змодельованих прикладі Кримської республіканської організації партії «Союз», яка завдяки йому отримало б додатковий представницький мандат за рахунок партії-лідера.

Висновки. За пропорційним підходом до розподілу представницьких мандатів на перший план виходить процентна підтримка політичної партії з боку виборців: чим більше (у порівнянні з іншими партіями) частка голосів «за» цю партію у загальній кількості тих хто проголосував, тим ширше вона має бути представлена у виборному органі. Точне співвідношення процента поданих за політичну партію голосів та процента отриманих мандатів практично недосяжне, ідеальна пропорція неможлива. При всіх формулах розподілу доводиться в більшому чи меншому ступені приймати до уваги залишки голосів, це вимушений крок, але він спотворює принцип пропорційності. Найбільш виразно це видно при застосуванні методів дільників Д'Ондта та Імперіалі, а також квоти Імперіалі в поєднанні з правилом найбільших залишків чи найбільшого середнього.

Знання законодавчих наслідків застосування різних технологій пропорційного розподілу мандатів дає можливість цілеспрямовано проектувати законодавчі приписи таким чином, що б мати потенції впливати на політико-правовий результат виборів. Поки що українська виборча практика використовувала тільки одну технологію — квота Хейра та правило найбільших залишків, яка відрізняється простотою застосування, можливістю перевірки результатів будь-яким виборцем та серед інших технологій розподілу мандатів відповідає принципу пропорційності. Але за умов перманентних змін вітчизняної виборчої системи, бути вpleвненим у незастосуванні таких «експериментальних» новацій з боку нерідко кон'юнктурно вмотивованих законотворців підстав нема.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ключковский Ю.Б. Выборчі системи та українське виборче законодавство: монографія / Ю.Б.Ключковский; Національний університет «Києво-Могилянська Академія». — К.: Час Друку, 2011. — С. 57-64.
2. Про вибори народних депутатів України : Закон України № 4061-VI від 17 листопада 2011 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2012. — № 10. — Ст. 73; Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатів місцевих рад і сільських, селищних, міських голів : Закон України №2487-IV від 10 липня 2010 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2010. — №35. — Ст. 491.
3. Про результати виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим у багатомандатному виборчому окрузі 31 жовтня 2010 року : протокол Вибірчої комісії Автономної Республіки Крим від 08 листопада 2011 р. [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://www.izbircom.crimea-portal.gov.ua/rus/index.php?v=5&tek=89&par=87&l=&art=744&date=>